

Jakkel Krisztián – Kerékgyártó Zsolt törzsőrmester – Varró Tibor:

AZ ANGOL KATONAI SZAKNYELV OKTATÁSA ÉS MÓDSZERTANI ELEMEI A HONVÉD KÖZÉPISKOLÁKBAN

DOI: [10.35926/HSZ.2021.2.10](https://doi.org/10.35926/HSZ.2021.2.10)

ÖSSZEFOGLALÓ: Az angol katonai szaknyelv oktatása, a különböző típusú és szintű angol katonai szaknyelvi nyelvvizsgákra történő felkészítés már komoly hagyományokkal rendelkezik a magyar felsőoktatásban. A középiskolában azonban a múltban nem volt szaknyelvi oktatás az érettségi vizsga megszerzéséig. Ezért okozott kezdetben komoly kihívást, amikor a tantárgyat már az érettségi vizsga előtt is oktatni kellett a középiskolában. A tantárgy oktatóinak nemcsak a szaknyelvi szókészlet megtanítása okozott többletfeladatot, hanem az angol általános nyelv oktatásától eltérő módszertani eszközök kiválasztása is. A katonai középiskolákban tanító civil tanárok folyamatos konzultációt folytattak a katonai oktatókkal, hogy maximálisan tisztában legyenek a tanítandó anyag hátterével. Alkalmanként egy-egy katonai oktató is tartott elméleti foglalkozásokat, illetve projektfeladatokat is összeállított a növendékek számára. Jelen tanulmány az eddigi oktatási, módszertani eszköztárunkat mutatja be civil és katonai nézőpontból. Ismerteti a Campaign 1 angol tankönyv és munkafüzet hazai adaptációjának egy lehetséges modelljét a honvéd kadétképzés során, a kerettanterv alapján összeállított tanmenetnek megfelelően.

KULCSSZAVAK: angol katonai szaknyelv középiskolai oktatása, katonai középiskolai nyelvi oktatási módszertan, katonai szaknyelvi lexika

BEVEZETÉS

Nemcsak a most szolgálatot teljesítő katonák számára, hanem a jövő katona generációja számára is elengedhetetlen a használható idegennyelv-tudás. Magyarországon a Honvéd Kadét Programban¹ számos olyan középiskola vesz részt, ahol heti 3-4 órában általános katonai oktatás folyik a diákok számára. Léteznek már olyan középiskolák is, ahol a Honvéd Kadét Program keretében beindult az idegen nyelvi képzés. A programban részt vevő középiskolák közül a mi iskolánkban, a Kratochvíl Károly Honvéd Középiskola és Kollégiumban is megkezdődött az angol katonai szaknyelv oktatása. Az első honvéd kadét osztály 2019 szeptemberében a 10. évfolyamon kezdett angol katonai szaknyelvet tanulni. Nyelvszakos kollégáinkkal és a katonai oktatóállomány parancsnokának segítségével a 2018/2019-es tanév második félévében összeállítottuk az angol katonai szaknyelv 10. évfolyamra tervezett helyi tanmenetét.

¹ A Honvéd Kadét Program honlapja: <https://www.kadetprogram.hu> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 27.)

A tanmenet a 2004-ben íródott *Campaign 1 – English for the Military* (a továbbiakban: *Campaign 1*) című tankönyvön és munkafüzeten alapul.²

Az angol katonai szaknyelvi órák fő céljai, hogy segítsék a tanulók katonai szókinccsének fejlődését, képessé tegyék őket az alapszintű szakmai kommunikációra, és fejlesszék a hallott szöveg értésének képességét. A szaknyelv oktatása nem önálló folyamat, hanem összhangban kell állnia az általános idegen nyelv tanításával. Azok a nyelvtani jelenségek (igeidők, nyelvtani szerkezetek, mondattípusok), amelyek előkerülnek az általános idegen nyelv oktatása folyamán, természetesen a szaknyelvben is megtalálhatók. A növendékek feladata az, hogy az ismert nyelvi jelenségeket felismerjék, és a szaknyelvi lexika integrálásával megfelelő módon alkalmazzák.

A kerettanterv a tantárgy céljaként a következőket határozza meg: „Ismerjék meg és sajátítsák el a katonai szaknyelvi kifejezéseket, valamint a katonai-szakmai tevékenység során előforduló egyszerű nyelvi kommunikációhoz szükséges angol nyelvismeretet. A tantárgy tanításának célja az alapfokú szintű angol katonai szaknyelv oktatása, a katonai-szakmai tevékenység során előforduló egyszerű, nyelvi kommunikációhoz szükséges – STANAG 600 I 1.1.1.1 szintű – angol nyelvismeret készségszintű elsajátítása.”³ Ahhoz, hogy ez a cél sikeresen megvalósuljon, a növendékeknek nagyon biztos nyelvtani alapokkal és nyelvi készségekkel kell rendelkezniük. Az ehhez kapcsolódó nyelvtani alapozás már a 9. osztályban megkezdődik, és a képzés során végig folytatódik.

Nyelvtanárként az a feladatunk, hogy a szaknyelvi oktatás során előforduló, még ismeretlen nyelvtani jelenségek tanítása hamarabb következzen be, mint ahogy a szaknyelvben azok megjelennek. Ennek érdekében az általános idegen nyelvi és szaknyelvi tanmenetnek teljes összhangban kell állnia egymással, és ha szükséges, az általános nyelvi tanmenet során meg kell cserélni néhány lecke sorrendjét. Az általános nyelv és a szaknyelv nyelvtani követelményének összehangolása mellett az is lényeges, hogy a növendékek rendelkezzenek szakmai ismeretekkel az általuk tanultakról. Ezt a problémát úgy oldottuk meg az intézményben, hogy a honvédelmi alapismeretek tantárgyból következő anyagrészek mindig megelőzik a szaknyelvből soron következő témákat. Így biztosítható az, hogy a növendékek előzőleg már magyarul tanulnak azokról a dolgokról, amelyek a szaknyelvből következnek, így számukra mindez már nem jelentkezik új információként.

E tanulmány célja az általános angol nyelv és az angol katonai szaknyelv összehangolásának ismertetése, a tantárgy célrendszerének vázolása és a tantárgy oktatásának módszertani bemutatása. Igyekszünk választ adni arra a kérdésre, hogyan járulhat hozzá az angol katonai szaknyelv oktatása a jövő sikeres és nemzetközi szinten is helytállni tudó katonájának képzéséhez.

A SZAKNYELVI OKTATÁS ELŐKÉSZÍTÉSE

A Honvédelmi Minisztérium 2013-ban vette át a fenntartó szerepét intézményünkben. Néhány éven keresztül a képzés szerkezete közel változatlan volt, majd a fenntartó részéről olyan döntés született, amelynek értelmében a 2019/2020-as tanévtől az egyik osztály honvéd

² Simon Mellor-Clark – Yvonne Baker de Altamirano: *Campaign – English for the Military 1 Student’s Book/Workbook*. Macmillan Elt, London, 2004.

³ A 2018-tól érvényes szakképzési kerettantervekből az 54.863.03-as számú kerettanterv. https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Szakkepzesi_kerettantervek_2018/DL.php?f=189_54_863_03_Honvedelmi_igazgatasi_ugyintezo.docx (Letöltés időpontja: 2020. 06. 27.)

kadét szakírányt fog tanulni. Intézményünkben a honvéd kadét szakos osztályok képzése nem pusztán annyit jelent, hogy van heti két honvédelmi alapismeret órájuk, hanem számos katonai, honvédelmi tárgyat tanulnak, többféle önvédelmi sportfoglalkozásuk van, és emellett az angol katonai szaknyelvet is elsajátítják. A nyelvi képzés a következők szerint tevődik össze ezekben az osztályokban:

- angol általános nyelv: heti 4 óra, négy éven keresztül;
- angol katonai szaknyelv: 10. osztályban heti két óra; 11.-ben heti 1 óra; 12.-ben heti 2 óra.

Mivel ez egy teljesen új képzési típus, amely az országban egyedülálló, így a szaknyelv oktatásához ki kellett dolgoznunk a helyi tanmenetet, elsőként a 10. osztályra vonatkozóan. Ennek során különösen figyeltünk arra, hogy olyan tanmenetet hozzunk létre, amely bármelyik olyan középiskolában használható, ahol angol katonai szaknyelvet tanítanak. Így az órák anyagához nemcsak a „száraz tényanyagot” mellékeljük, hanem a következő órára adandó házi feladatot is.

A SZAKNYELVI OKTATÁS BEINDÍTÁSA

Az előkészítő szakasz után következett a próba: a tényleges oktatás. A 2019/2020-as tanévtől két csoportban kezdtük el az angol katonai szaknyelv oktatását. Ez a csoportfelosztás már a 9. évfolyamtól létezett, és már egy éve tanítottuk őket, amikor a 10. évfolyamon megkezdődtek a szaknyelvi órák. Az egyik csoport egy álkezdő csoport volt, amely szerény képességű növendékekből állt, a másik csoport erős középhaladó szinten volt. A heti 2 óra, 36 héttel számolva 72 órát adna ki, de március közepétől a digitális oktatásra való áttérés során nem tudtuk az összes órát megtartani, így több anyagrészt önállóan vagy csoportosan dolgoztak fel a diákok. A helyi tanmenetben előírt tananyagmennyiséget így is sikerült átvenni, csak a tanulási folyamat hatékonysága nem került egy szintre a korábbi időszak eredményességével. Volt olyan anyag rész is, amelynek a számonkérésére már nem maradt idő, illetve kérdés az is, hogy az online számonkérés során mennyire volt önálló a növendékek feladatmegoldása, mivel ezt sok esetben nem lehetett kontrollálni.

A 2019/20-AS TANÉV TAPASZTALATAI

Az első – és talán legfontosabb – tapasztalatunk az volt, hogy célszerű ugyanannak a tanárnak oktatnia a szaknyelvet, aki az általános nyelvet is oktatja. Amennyiben ez nem megoldható, úgy folyamatos konzultáció szükséges a két nyelvtanár között, mivel a tanév során nemcsak azt kell pontosan ismerni, hogy milyen nyelvtani és lexikai elemek kerültek elő az általános nyelv oktatása során, hanem azt is, hogy egy-egy adott elemet mennyire sikerült a csoportnak megértenie, produktívan fel tudják-e ismerni, alkalmazni. A 7 főből álló álkezdő csoportban – honvéd kadét osztály lévén – a szaknyelvet sokkal szívesebben tanulták, és így eredményesebbek is voltak. Míg angol általános nyelvből az átlag az első félévben 3,57, év végén pedig 3,71, addig a szaknyelvből mind félévkor, mind év végén 4,00 volt az érdemjegy átlaga. A középhaladó csoport létszáma 6 fő volt, ami mindenféle szempontból ideálisnak bizonyult. A csoport szintje B1 és B2 közötti, 2020 júniusára 50%-uk meg is szerezte a középfokú komplex nyelvvizsgát. Jó képességű, jó nyelvi szinten álló csoportról van szó, akiket az átlagosnál talán többször is ösztökélni kellett a célok elérése érdekében, de a katonai szaknyelv esetében itt is jobbak lettek az eredmények az általános nyelvinél (félévkor: 4,17 és 4,00, év végén: 4,17 és 3,67).

A CIVIL OKTATÓK MÓDSZERTANI TAPASZTALATAI

Az idegen nyelvi oktatás sajátossága, hogy a tanórákon a frontális órátartás helyett igyekszünk egyénileg, párban és csoportban is foglalkoztatni a növendékeket. Ugyanez igaz a szaknyelvre is. Az általános nyelvi órákon jelentős támogatást nyújt az interaktív tábla, illetve az oktatott tankönyvhöz és munkafüzethez készített interaktív szoftver (*i-Tools*). Az angol katonai szaknyelvnél használt *Campaign 1* tankönyvhöz és munkafüzethez nem készült interaktív táblás anyag, így az órák színesítéséhez egyéb lehetőségeket kellett kitalálnunk. A növendékek számára a vizualitás és az interaktív feladatok használata a nyelvtanulás során már szinte alapvető elem, így a szaknyelvi oktatásánál is ki kellett találni ilyen típusú segédanyagokat. Az interaktív tábla rendelkezik beépített szoftverrel, amelynek a neve *Smart Notebook*. Az intézményben a szoftver 15. verziója van telepítve az interaktív táblákra, így ehhez a változathoz igyekeztünk feladatokat készíteni. A program használatának hátrányaként meg kell említeni, hogy a növendékek nem rendelkeznek ezzel a szoftverrel, így ezek kizárólag a tanórákon használhatók. A *Smart Notebook* szoftver *Smartboard*jának használatával a következő feladattípusok gyakorolhatók:

Lyukas szöveg készítése. Egy bizonyos hosszúságú (200 karakternyi) szöveget olyan módon lehet szerkeszteni, hogy bizonyos szavakat kivesszünk a szövegből, amelyekkel a tanulók behúzással ki tudják egészíteni a szöveget. Ez a feladat nagyon hasznos, két szempontból is:

1. a segítségével lehet gyakorolni az új lexikai elemeket;
2. a tanulók összefüggő szöveget látnak, amely lehetőséget ad számukra arra is, hogy a szövegösszefüggés alapján próbálják kitalálni, melyik szó illeszkedik az adott helyre.

Az előnye az, hogy a szövegdobozok egyforma nagyságúak, így ez nem ad semmilyen támpontot a helyes megoldást illetően, illetve a feladat végén van egy ellenőrző funkció, amely kiírja, hogy mennyi válasz volt helyes. Természetesen a válaszokat a program minden alkalommal újra összekeveri, így többször is megoldható a feladat. A megoldásnál főleg az egyéni munka dominál.

Szókártyák készítése. A feladat az új lexikai elemek elsajátítására, az ismert, de még nem kellően bevésődött lexika begyakorlására alkalmas. Szókártyákat készíthetünk, amelyeknek az egyik oldalán a szó szerepel angol nyelven, a másik oldalán pedig magyarul. Egyfajta szótárként használható a feladat, amely kifejezetten hasznos az új lexika begyakorlásában, elsajátításában. A kártyákat a rendszer a feladat újraindításakor újakeveri, így a tanulók emlékezetből nem tudják megadni a helyes választ. A felhasználása széles körű: egy lecke bizonyos nehezebb szavainak begyakorlásától akár a katonai rendfokozatok vagy a katonai egységek angol megnevezésének elsajátításáig terjed. A diákok akár pármunkában is tudják végezni a feladatot.

Feleletválasztós feladat készítése. Ez nem más, mint a klasszikus feleletválasztós feladat 2, 3 vagy 4 választási lehetőséggel. A feladat kapcsán többféle – nyelvtani, lexikai, szaknyelvi – tudást is számon lehet kérni, gyakoroltatni. A diákok könnyen fel tudják mérni tudásukat egy ilyen típusú teszt alkalmazásával. Lehetőség nyílik a csoportmunkára vagy a pármunkára is a megoldás során.

Párokba rendezős feladat készítése. Ez a feladattípus is sokrétű módszertani lehetőséget biztosít a tanárnak a gyakoroltatásra. Az egyik lehetséges felhasználása a definíciók párosítása a leírással. Ez például katonai egységeknél nagyon hasznos lehet, amikor a diákoknak az egységek adatait kell megjegyezni: vezető, létszám, típusok. Másik lehetőség az, amikor összetett szavakat szeretnénk megtanítani, így az egyik oszlopba a szó egyik, a másikba a másik fele kerül, amelyeket párosítani kell. A feladat alkalmas lehet az előljárószavak gyakoroltatására, illetve akár kérdések és válaszok párosítására is.

Sorba rendezős feladat készítése. Kétféleképpen hasznosítható ez a feladattípus. Az egyik lehetőség a mondat szavainak összekeverése, sorba rendezése. Ez azért hasznos, mert ezzel a feladattal egyúttal az angol nyelvben lévő kötött szórendet is gyakorolhatja és elsajátíthatja a tanuló. A másik felhasználása lehet a katonai rendfokozatok vagy akár a katonai egységek sorba rendezése. A rendezőelv a feladattípusnál a kisebb rendfokozattól a nagyobbig történő rendezés.

Csoportosítós feladat készítése. A szaknyelv oktatása során az egyik legfontosabb dolog a szókinés fejlesztése. A csoportosítós feladat erre egy kiváló gyakorlat. A különféle csoportokba rendezés során fontos, hogy a hasonló szavakat a diákok ne keverjék össze, és tudják a megfelelő csoportba rendezni. Ez különösen hasznos a rövidítések tanításánál, amelyekben az angol katonai szaknyelv bővelkedik. A másik gyakorlat azt segíti elő, hogy a diákok sikeresen meg tudják különböztetni a különböző szófajú szavakat egymástól, így a három csoport lehet a főnév, a melléknév és az ige.

Kép párosítása felirattal. A diákoknál nagyon lényeges az, hogy egy feladat több készséget is képes legyen fejleszteni. Ez a feladat teljes mértékben teljesíti ezt az elvárást, mivel látják a képet és olvassák a feliratot, így a szemük egyszerre két dologra is koncentrál. A vizualitás egyébként is lényeges szerepet tölt be a nyelvtanulásban, mivel, ha a tanulók konkrétan látják azt a dolgot, amelyről tanulnak, jobban képesek társítani a hozzá tartozó szót, fogalmat. Itt a képek véletlenszerű sorrendben jelennek meg, majd, ha az egyikre rákattint, három lehetséges felirat közül kell kiválasztania a megfelelőt. Pármunkában és csoportmunkában is ideális ez a feladat, mivel a diákok versenyszemléletére is hangsúlyt fektet.

Úgy gondoljuk, hogy az interaktív feladatok tanórákon történő használata színesebbé teszi az órákat, és a diákok számára számos lehetőséget biztosít a gyakorlásra és az új lexikai elemek elsajátítására.

A szaknyelvi órákon az interaktív feladatok mellett alkalmazhatók az online feladatok és a számonkérések is. Online feladatok készítéséhez többek között a *Kahoot!* feladatkészítő program használható. A program segítségével feleletválasztós feladatot lehet létrehozni, amely sokban eltér egy átlagos online feladatkészítő programtól, mivel itt lehetőség van arra, hogy képekkel színesítsük a feladatot, és arra is, hogy a diákok saját telefonjuk és az interaktív táblán megjelenített kérdések felhasználásával párokban vagy csoportokban tudjanak dolgozni. A lehetséges válaszok tanulmányozására kevés idő áll rendelkezésre, így gyorsan kell dönteni, másrészt az is számít, hogy ki, milyen gyorsan válaszol, mivel annál több pontot érhet el. Ezeknél a feladatoknál a versenyszemlélet, a nyerni akarás még erősebben jelentkezik.

A tanításon, elsajátításon és gyakorláson kívül természetesen szükséges a számonkérés is. Ez általában írásos formában történik, amelyet szintén meg lehet valósítani online formában a *Redmenta* program segítségével. A programnak jelenleg még akad néhány hiányossága, de alapvetően jól használható online számonkérésre, akár szaknyelvnél is. A legfőbb előnye, hogy többféle feladattípus közül választhatunk, és a feladatok megoldására a tanár által meghatározott időkeret áll rendelkezésre, amelyet célszerű a feladatok száma és nehézsége alapján megadni. A programban a szaknyelvi feladatok számonkérésére is alkalmas feladattípusok a következők: igaz-hamis, feleletválasztós, párosítós (definíciók – szavak, kifejezések, katonai rövidítések, mozaikszavak), rövid választ igénylő feladatok (előjárószavak, szó kitalálása definícióból), helyes szórend a mondatban. A program a helyes megoldások megadása esetén eredményt is számol, de szükséges a tanári ellenőrzés, mivel a program nem tudja kezelni az apróbb helyesírási vagy egyéb hibákat.

Az angol katonai szaknyelvi órákon a tananyag feldolgozása, gyakorlása és számonkérése során természetesen az interaktív és online módszereken kívül hagyományos módszereket is használni kell. Minden leckehez előzetesen elkészítünk egy szószeretetet, hogy könnyebb legyen a növendékek számára az új lexika megismerése, feldolgozása. Ezt a növendékek a lecke elején kapják kézhez, tanulmányozásra. Egy új anyag feldolgozása során nem pusztán az adott témához tartozó szókincs ismerete fontos, hanem az is, hogy a diákoknak vannak-e megfelelő ismereteik az adott témáról. Néha ez sem elegendő, mivel egy angol tankönyvben a leírtak természetesen az adott ország haderejére lesznek jellemzők, míg a növendékeknek főleg a magyar viszonyokat kell ismerniük. Ezekben az esetekben az alapszókincs mellé egy rövid fogalmazást is kapnak a diákok, hogy angolul is tisztában legyenek azzal, ami az ő kultúrájukra, országukra vonatkozik. Ezeket a rövid fogalmazásokat később szóban vagy írásban számonkérjük. A lecke feldolgozásánál a hangos olvasás elkerülhetetlen a pontos kiejtés gyakorlása, illetve az értő olvasás elsajátítása miatt. A szövegekhez kapcsolódó feladatokat párban vagy csoportmunkában igyekszünk elvégeztetni az órán. Szerencsére a nyelvtani jelenségek, amelyek a tankönyvben és a munkafüzetben szerepelnek, nagy többségben a növendékek számára már ismertek, így azokkal külön nem szükséges az órákon foglalkozni. A magnós feladatoknál általában párokban folyik a munka, hogy a diákok tudjanak segíteni egymásnak, a szövegeket pedig többször is meghallgatjuk. A munkafüzet feladatai házi feladatnak vannak kiadva gyakorlás céljából, amelyeket az órán ellenőrzünk.

A tanórákon az elsődleges cél a növendékek összes nyelvi készségének fejlesztése. Az egyes készségek fejlesztése a következő módon valósul meg:

Beszédképesség: párokban kérdések feltevése és azokra történő válaszadás; csoportokban összefüggő szöveg alkotása megadott információk alapján; egyénileg képleírás szakszókincs alkalmazásával; párokban párbeszéd alkotása; párokban híres katonai vezetők bemutatása, jellemzése; egyénileg saját katonai szervezet jellemzése.

Olvasott szövegértés: igaz-hamis; rövid válaszok; hamis állítások javítása; szöveg kiegészítése megadott szavakkal; táblázat kiegészítése szöveg alapján.

Hallott szövegértés: szövegek kiegészítése; hibajavítás; igaz-hamis; táblázat kiegészítése; rövid válasz; párosítás.

Írásképesség: katonai egység jellemzése; katonai bázis tevékenységének leírása; egyenruha jellemzése; katonai életút bemutatása; katonai napirend leírása; alapképzés jellemzése Magyarországon.

Az előbbieken vázolt feladattípusok, módszertani lehetőségek a szaknyelvet tanulóknál mindkét szinten (kezdő, középhasaladó) használhatók. A most következő módszertani elemek főleg a középhasaladó, haladó csoportokban alkalmazhatók.

A középhasaladó csoportban a szakmai idegen nyelv előkészületeinél egyértelművé vált, hogy a kiválasztott *Campaign 1* tankönyv csak részeiben lesz megfelelő a csoport szintjének. A könyvben szereplő nyelvtani elemek, gyakorlati nyelvi elemek (számok, beszédszándékok, bemutatkozás stb.), kiejtéssel foglalkozó részek legfeljebb csak egy rövid ismétlés erejéig voltak számításba vehetők. A könyvből a számukra is hasznosítható tananyag fő részét a szakmai lexikai elemek adják, illetve az ezek bevésődését szolgáló, alapkészségeket érintő feladatok és gyakorlatok.

Az ennek következtében felszabaduló kapacitást a növendékek nyelvi és szellemi szintjének megfelelő tartalommal kellett feltölteni. Ennek keretében lehetőség nyílt egy-egy számukra érdekesebb témában való elmélyülésre, a lexikai elemek további gyakoroltatására, a tankönyvön felüli, a csoport szintjének megfelelő szókincs bővítésre, az aktuális témákhoz

kapcsolódó szemléltetőanyagok feldolgozására, illetve a produktív készségek és a tantárgy-hoz kapcsolódó kompetenciák fejlesztésére is.

Ismerve a csoportot, a jelenlegi korosztály jellemzőit és azt a környezetet, amelyben élnek, elsődlegesen a vizualitásra támaszkodva lehetett megközelíteni őket és az éppen tárgyalt témát, továbbá a korábban említett fejlesztett tananyagok is főleg e köré az elem köré szerveződtek. A vizualitás az internetes videómegosztókon található videók formájában érvényesült. A YouTube szerencsére gazdag tárházat biztosít a katonai angol tanításához is: rengeteg, a témához remekül illeszthető tartalommal rendelkezik, amelyekhez a diákok tanórán kívül is hozzáférhetnek.

Az oktatás során lejátszott videók többféle pozitívummal is rendelkeztek: túl a már ismert módszertani előnyökön (érdeklődés felkeltése, hallott szövegértés fejlesztése stb.), több lehetőséget nyújtottak a tananyag „értelmének”, azaz gyakorlati hasznának, alkalmazásának bemutatására autentikus környezetben, anyanyelvi és nem anyanyelvi beszélőkkel egyaránt, valamint segítették a honvédelmi irányú pályaorientáció jobb érvényesülését.

A videók között volt olyan, amelyek segítettek egy-egy katonai témát mélyebben is bemutatni és a diákokat érdeklő részletességgel felhasználni,⁴ és volt olyan, amely morális, már-már tabunak számító kérdéseket vetett fel,⁵ alapot szolgáltatva egy-egy komolyabb beszélgetésnek.

Az említett videókat a szavak tanulása kapcsán is többféleképpen lehetett használni. Az alapkiképzés (*boot camp*) témakörének elindításához például a tankönyvi részt használtuk (az alapkiképzés elemei, hossz, helyszín, alapinformációk), majd a gyakorláshoz és elmélyítéshez egy a tankönyvi ismeretekhez nagyon jól illeszthető videót sikerült találni az Idaho Army National Guard YouTube-csatornáján,⁶ amely tartalmazta az addig vett lexikai elemeket. Ezekre alapozva lehetőség nyílt új elemek bevezetésére, valamint a szakmai-tárgyi ismeretek elmélyítésére is (sokkal részletesebb információk a kiképzésről; részlemek, ezek rövid leírása és szerepe stb.). A katonai felszerelés, egyenruha témakörnél azonban a tankönyv nem tartalmazta a csoport szintjének megfelelő szükséges szóanyagot, ezért egyéb forrásokhoz kellett fordulnunk. Két videó segítségével sikerült átvenni az adott témát: egy látványos, de viszonylag tömény infografikával,⁷ és egy személyesebb jellegű bemutatóvideóval.⁸ Összességében elmondható, hogy a szükséges lexikai elemek bevéődését több oldalról is támogatták a videók: ilyen volt a meglévő (tankönyvi, filmes, játékkismereti stb.) tudásra való építkezés, vagy új ismeret átadása; a kontextusban használt videók jelentette vizuális és auditív (az eredeti kiejtésen alapuló) input, valamint a videók bekapcsolható feliratával elérhető szóelemek írott alakjának megerősített hármass kapcsolata, amely növelte a szókincs gazdagodásának hatékonyságát.

A diákok egy része a katonai-szakmai tantárgyakon tanultakból és az érdeklődési körükből adódóan rendelkeztek már előismeretekkel a katonai angolórán tanult témákról, azonban a nyelvi-tartalmi kérdések egyértelművé tétele érdekében, vagy csak a tankönyvi ismeretek kiegészítése-megerősítése céljából is, a vizualitást hívtuk segítségül – legyen

⁴ A look into Basic Combat Training. Idaho Army National Guard, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=E90dFt1d2q4> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 21.)

⁵ Veterans Describe Killing during Wartime. On Killing: Season 1 Cut, 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=BsfbO9oz0GI> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 22.)

⁶ A look into Basic Combat Training, i. m.

⁷ Typical loadout of a US marine. The Infographics Show, 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=4b6fZsaRbn8> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 21.)

⁸ Ben Allen: Gear you get in the Army. Army CIF. YouTube, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=V7eaRjGmrkk> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 25.)

szó a brit hadsereg alapkiképzéséről,⁹ a legnagyobb hadvezérek¹⁰ (3. tankönyvi) témájának bevezetéséről, vagy az amerikai hadsereg katonai rendfokozatairól.¹¹

Természetesen a kompetenciafejlesztésnél is sokat segítettek a témába vágó videók, amelyeket többféleképpen is az órai keretekbe lehetett illeszteni. Sor került diákok által elvégzett feladatként egy-egy videó tartalmának szóbeli összefoglalására,¹² az amerikai és a magyar hadsereg egy adott szempontú írásbeli összehasonlítására,¹³ többszöri megnézés és a benne foglalt szóanyag feldolgozása után egy katonai küldetés eseményeinek szóbeli összefoglalására,¹⁴ de több alkalommal, egy-egy komolyabb téma felvezetéséhez is alkalmaztunk videókat, amelyek azt követően egy vita, megbeszélés alapjául szolgáltak (emberi élet kioltása háborúban,¹⁵ nők a hadseregben¹⁶).

Természetesen a kompetenciafejlesztés is szerepet kapott a mozgóképes extra anyagok beépítése során. Az angolszász és a magyar katonai sajátosságok tárgyalása kapcsán az interkulturális ismeretek bővítésére nyílt lehetőség,¹⁷ a fizikai tréning kapcsán¹⁸ a testi egészség fontosságát dolgoztuk fel, és téma volt a lelki egyensúly megtalálása is a katonai szolgálat után.¹⁹

A csoport tagjainak nyelvi szintje és képességei ugyanakkor lehetővé tették a tanév során azt is, hogy egy-egy témával kapcsolatban önálló projekt munkát készítsenek. Elsőként a második félév elején kellett egy általuk választott híres katonai vezetőről rövidebb, angol nyelvű, powerpointos prezentációt készíteni, majd előadni; ezt követően egy fiktív szituációban egy külföldi katonai alakulat részére egy sportnap tervét készítették el az adott témakör összefoglaló zárásaként. A feladatok jó megoldásához mindkét esetben az önálló kutatómunka képessége és a tantárgyközi ismeretek (történelem, szaknyelv, katonai ismeretek, testnevelés) komplex, összegző-elemző feldolgozása volt szükséges.

MÓDSZERTANI TAPASZTALATOK KATONAI SZEMSZÖGBŐL

Tanulmányunk záró részében azt szeretnénk bemutatni, hogy egy katona (törzsőrmester), aki mindkét csoportnál tartott órákat, foglalkozásokat, sőt még az online/digitális oktatásba is bekapcsolódott különböző, általa kidolgozott feladatokkal, milyen módszertani eszközökkel

⁹ British Army – Infantry Basic Training. Trio Union Records, 2009. https://www.youtube.com/watch?v=AMh_q2d7Ku8&list=PLqoGZ7sTEdS5mLSKYiQklq9i5wxK2CsQH&index=13 (Letöltés időpontja: 2020. 06. 23.)

¹⁰ Top 10 greatest military leaders of all time. Watchmojo.com, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=SQDXBas6A7g> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 19.)

¹¹ Explaining US Army Rank in Less Than 60 Seconds – Week 1/6. Long Gray lessons, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=PF9okJgY9M> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 20.)

¹² Secret Soldiers of Benghazi' Discuss Real-Life Events Behind '13 Hours'. ABC News, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=CbZjl0ivhBY> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 23.)

¹³ A look into Basic Combat Training, i. m.

¹⁴ The first Medal of Honor ever recorded. Dan Schilling Books, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=3oKMjTqdTYo> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 23.)

¹⁵ Veterans Describe Killing during Wartime, i. m.

¹⁶ Armed forces week: 2019 – Celebrating our Veterans – Lisa's story. South Yorkshire Police, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=niTVcTfQ-UQ> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 26.)

¹⁷ A look into Basic Combat Training, i. m.

¹⁸ How to pass the Army's Combat Fitness Test. Vice News, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=C7ArULgEjtl> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 23.)

¹⁹ Adam Driver: My journey from marine to actor. TED, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=nCwwVjPNlOY> (Letöltés időpontja: 2020. 06. 24.)

próbálta a növendékeket segíteni, illetve szakemberként milyen kihívásokat érzékelt az angol katonai szaknyelv oktatása terén.

A *Campaign* és minden más, a katonai szaknyelvi angol tanításához készült tananyag olyan felnőtteknek szól, akik már a katonai rendszerben szolgálnak. Használható ugyan középiskolai keretek között – középiskolásoknak szóló tananyag hiányában –, viszont ennek során számos nehézséggel kell szembesülni és sok új megközelítési módot kell figyelembe venni. Ettől függetlenül, a növendékeknek a katonai témakörök iránti kimagasló érdeklődése a megfelelő módszerekkel párosítva hatalmas sikerélményhez juttathatja őket, ami többszörsően is hasznosul a számukra.

A közös munka során elsődleges szakmai forrásként a gyakorlatilag világszerte elterjedt *Campaign*-nyelvkönyvsorozat tankönyveinek és munkafüzetek feladataira támaszkodtunk. Ezek a kiadványok a britek és az amerikaiak haderején és annak felépítésén keresztül próbálják megismertetni a nyelvtanulókat az angol katonai szaknyelvvvel. A mi magyar növendékeink viszont életkorukból adódóan semmilyen katonai tapasztalattal nem rendelkeznek, valamint a saját haderőnk rendszerét is éppen csak elkezdték tanulni. A tankönyvi példák, párbeszéd, a napirend, a ruházat és a felszerelés stb. mind-mind olyan témák, amelyek bár előadhatók és akárki által megtanulhatók, mégsem feltétlen érthetők azonnal, és nem is hasonlíthatók össze a saját haderőnkkel a kellő háttértudás és tapasztalat megszerzése nélkül. Ennek az összeférhetetlenségnek a rendfokozat témája a legjobb iskolapéldája. Aki katonaként vagy honvédelmi alkalmazottként szolgál, az évek során már megtanulta a rendfokozatokat és megismerte a jelentésüket. Egy középiskolás növendék viszont gyakorlati tapasztalat híján nehezebben érti meg, hogy mit jelent például a „zászlós” a Magyar Honvédségben (a NATO standard jelölése: WO); ezenfelül még azt is el kell magyarázni neki, hogy mit takar a „Warrant Officer” az amerikai haderőben, tekintettel arra, hogy csak névleges egyezés áll fenn a két rendfokozat közt a rendszerbeli különbség miatt. Vagyis nem elég csupán „leadni” a különböző témaköröket a tankönyvből, mert minden egyes téma további magyarázatokat igényel, amelyeknek alaposan utána kell járni. A „rajtaütés” vagy egy „lövészalakulat napirendje” sem magától értetődő egy középiskolás tanuló számára, vagyis további magyarázatoknak, képeknek, videóknak és átélt történeteknek kell készenlétben állniuk minden egyes katonai *terminus technicus* megtanulásakor, így könnyítve meg a növendékek számára a megértést. Az egyszerű „jelentéstétel az előljáró felé”, vagy a „harcászati felszerelés” angol megfelelőjének megtanulása még ennél is több erőfeszítést igényel a növendékektől, mivel nekik még ezeknek a kifejezéseknek a magyar jelentését is meg kell tanulniuk, és ha ez megvan, csak ezután lehet összekapcsolni a magyar szavakat az angol megfelelőjükkel.

A növendékeink szerencsére tanulmányaikból adódóan már rendelkeznek elméleti tudással a Magyar Honvédségről, motivációjuk és érdeklődésük az egyenruhások pályája és élete iránt pedig megkönnyíti a katonai szaknyelvi angol nehézségeinek befogadását. Szerencsére a mai digitális világban számos, a populáris kultúrán keresztül elérhető „katonás” filmmel, könyvvel, számítógépes játékkal találkozhatnak, és ebből az orientációból kifolyólag kérdeznek, érdeklődnek a tananyag iránt. Másrésztől, pont ezek miatt sok félreértést is el kell oszlatnunk a filmes világnak a katonai élettel és pályával kapcsolatos filmes trükkjeiről. Ebben sokat segítenek ezek a tankönyvek is, mert jól összeállított, könnyen átlátható anyagokról van szó, a növendékek motivációjának fenntartásával pedig az angol szaknyelv és az általános angol nyelv is hatékonyabban átadható a számukra.

Módszertanilag pont a már említett kihívások miatt viszont nem elég a könyv–munkafüzet–tábla hármására támaszkodni. Már csak azért sem, mert ezernyi vizuális szemléltetőeszköz által olyan izgalmassá tehető a katonai angol tanulása, amivel szó szerint „játszva fogja

megtanulni” a növendék a szakkifejezéseket, megkönnyítve ezzel a mondatalkotást vagy a beszédkésztség fejlesztését. Kifejezetten izgalmas, amikor pár perces, rövid videókkal szemléltetünk egy-egy részt egy adott témakörből. Ez a két nyelvi csoportban például a katonai akadálypálya bemutatása esetén nagyon hatékony megoldás volt. Ismert filmek jelenetei, esetleg egy-egy szakmailag megfelelően elkészített játékrészletből kiragadott kép egyből felkeltik a tanulók figyelmét. A vizuális tábla óriási lehetőséget rejt ebből a szempontból is. Különböző videómegosztókon pedig kifejezetten katonai oktatóvideókat is elérhetünk, bemutatva a növendéknek, hogyan történik, és mi a jelentés rendje egy irodába lépéskor a katonáknál.

Önálló projektfeladatok kiadásával elérhető az önálló mondatalkotás fejlesztése is. A két különböző nyelvi szinten lévő csoportunkban otthon kidolgozandó feladatként, a „Felszerelés” témakörben a növendékek megkapták egy általuk választott ország katonai felszerelésének bemutatását egy kivetített kép segítségével. Így a diákok a saját nyelvi szintjüknek megfelelően önállóan előadtak egy beszámolót, amellyel ráadásul szinte az összes képességük fejleszthető volt. Féléves időintervallumban gondolkodva pedig egy nagyobb volumenű, kiscsoportos vagy egyéni projektmunka is kiosztható a jobb nyelvi képességű csoportokban, ahol önállóan kitalált, a már tanult témához kapcsolódó területből állíthatnak össze egy prezentációt, vagy megadott témakörökből választhatnak. Ez fejleszti a diákoknak azt a képességét, hogy megtanuljanak egy komplex feladatot határidőre elkészíteni, gyakorolhatják a beszédet és az előadást, valamint a vizuális segédanyag elkészítésével olyan tapasztalatot szerezhetnek, amely jól hasznosítható akár a későbbi felsőoktatási tanulmányaik során is. Egy katonát pedig megkérhetünk arra, hogy mutassa meg a saját egyenruháját, felszerelését, mesélje el tapasztalatait, vagy mutassa meg a személyes gyűjteményét, fotóit, így változtatva „élővé” a tananyagot. Ez is egy olyan eszköz, amellyel közelebb hozhatjuk a „száraz” tanulnivalót a diákjainknak.

Összességében az angol katonai szaknyelv tanítása középiskolások számára egy olyan új terület, amely jó előkészülettel nagyban segítheti a diákok nyelvi képességeinek fejlődését. Abból kiindulva, hogy adva van a katonai pálya iránti motivációjuk, könnyebben fenntartható a figyelmük a megfelelő vizuális eszközökkel (vizuális tábla, videók, filmrészletek; saját egyenruha, külföldi szolgálat fényképei, személyes ereklyék bemutatása), és így a tanulási folyamatuk is megkönnyíthető. Hiszen a motivált és érdeklődő diák szívesebben készíti el a házi feladatát, tanulja meg a szavakat, és bátrabban fog egy olyan témáról beszélni, amelyet ő is szívesen megélné.

ÖSSZEGZÉS

Az angol katonai szaknyelv oktatásának egyéves tapasztalatait foglaltuk össze pedagógusi és szakmai (katonai oktatói) aspektusból. Tanulmányunk alapján jól érzékelhető, hogy a szaknyelv oktatása sem növendéki, sem nyelvoktatói, sem katonai oktatói részről nem egyszerű feladat. A növendékeknek a tananyag előrehaladtával egyre bővebb lexikai elemeket kell elsajátítaniuk, az oktatás során pedig mind a katonai oktatóknak, mind a nyelvoktatóknak maximális figyelmet kell fordítaniuk az egy-egy tanórán tanítandó tananyag mennyiségére, a száraz tananyag színesítésére módszertani eszközök széles körű használatával, illetve a számonkérések során gondosan kell figyelni az összeállított dolgozatok hosszára, nehézségére és arra, hogy a növendékek egyes készségeiről átfogó képet tudjanak azok nyújtani.

Egy közös munka kezdetén járunk, amelybe reményeink szerint a jövőben újabb osztályok fognak bekapcsolódni iskolánkban. Emellett széles körű kommunikációt és együttműködést szeretnénk folytatni mind középfokú, mind felsőfokú intézményekkel, és megosztani egymással a tanítás, oktatás során felhalmozott tudásunkat, tapasztalatainkat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A 2018-tól érvényes szakképzési kerettantervekből az 54.863.03-as számú kerettanterv. https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Szakkepzesi_kerettantervek_2018/DL.php?f=189_54_863_03_Honvedelmi_igazgatasi_ugyintezo.docx
- Allen, Ben: *Gear you get in the Army*. Army CIF, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=V7eaRjGmrkk>
- A look into Basic Combat Training. Idaho Army National Guard, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=E90dFt1d2q4>
- Armed forces week: 2019. Celebrating our Veterans. Lisa's story. South Yorkshire Police, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=niTVcTFq-UQ>
- British Army – Infantry Basic Training. Trio Union Records, 2009. https://www.youtube.com/watch?v=AMh_q2d7Ku8&list=PLqoGZ7sTEdS5mLSKYiQklq9i5wxK2CsQH&index=13
- Driver, Adam: *My journey from marine to actor*. TED, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=nCwwVjPNloY>
- Explaining US Army Rank in Less Than 60 Seconds – Week 1/6. Long Gray lessons, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=fPF9okJgY9M>
- Honvéd Kadét Program. <https://www.kadetprogram.hu>
- How to pass the Army's Combat Fitness Test. Vice News, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=C7ArULgEjtl>
- Mellor-Clark, Simon – Baker de Altamirano, Yvonne: *Campaign – English for the Military 1 – Student's Book*. Macmillan ELT, London, 2004.
- Secret Soldiers of Benghazi' Discuss Real-Life Events Behind '13 Hours. ABC News, 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=CbZjl0ivhBY>
- The first Medal of Honor ever recorded. Dan Schilling Books, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=3oKMjTqdTYo>
- Top 10 greatest military leaders of all time. Watchmojo.com, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=SQDXBas6A7g>
- Typical loadout of a US marine. The Infographics Show, 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=4b6fZsaRbn8>
- Veterans Describe Killing during Wartime. On Killing: Season 1. Cut, 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=Bsfbo9oz0GI>